

نگاهی مخالف به آخرین ساخته پرویز شهبازی

به خاطر یک مشت

دلار!

■ شهبازی در نشست خبری گفت: «این‌ها که می‌گویند فیلمنامه ضعیف است، تدوین ضعیف است، کارگردانی ضعیف است، ارزش نقد را پایین می‌آورند» و غیرمستقیم جایگاه خود را با استاد بی‌بدیل سینما - کوروساوا - قیاس کرد، در حالی که نتوانست به سوال همین اشخاص نازل‌کننده مرتبه نقد پاسخی متقن و از دل متن اثرش دهد.

■ «طلا» چیست؟ - مرام‌نامه نانوشته شخصیت‌هاست که مشکلات را برای خود ایجاد می‌کنند؟ - یا اساساً مضمون طلا به کیستی شخصیت «طلا» بازمی‌گردد؟ - فیلمنامه چقدر روی طلا بودن مرام‌انسان‌ها، مضمون و یا شخصیت طلا که کودکی قاصر و عاجز است مانور می‌دهد؟ آیا بن‌مایه فیلم، به‌صورت محرک از دل کاراکتر طلا به روایت خود نقب می‌زند یا از دل یک مشت دلار؟ حفره بزرگ «طلا» این است که کدهای لازم روایی را جایگذاری کرده است اما این کدها هرگز کفایت پایه رخدادها را نمی‌کنند؛ به همین علت مخاطب از هر چیزی که در فیلمنامه زیارت می‌کند، در اصل به عین پرداخت مقدمات یک معضل برخورد می‌کند، نه شخصیت‌ها بُعدی حقیقی دارند؛ نه موقعیت‌ها هویتی دلهره‌زا به خود می‌گیرند. در «مالاریا»، «در بند» و به ویژه «عبار ۱۴» شهبازی کاملاً فضا سازی می‌کند و موقعیت را، برآمده از فرم قوام می‌دهد اما در «طلا» چنین چیزی اصلاً پدیدار نمی‌شود؛ و این نشان می‌دهد که شهبازی مطلقاً توانایی زیست در دنیای شخصیت‌هایش را نداشته است.

■ به همین طریق - نه معضل‌شناسی - بلکه معضل‌زدایی می‌کند؛ زیرا نه بحرانی را شناسا و نه روایتی آسیب‌شناسانه را مطرح و در موقعیت‌هایش سمپاتی‌ک میکند. نباید با چنین پیش‌فرضی اینچنین تصور کرد که نرمی روایت بی‌حاصل‌کنش و واکنش‌ها ذاتاً برای یک اثر حکم‌برتری دارد، بلکه حکم اصلی، نحوه چگونگی این رخدادهاست.

حال سؤال این است که براساس چه عباری این آهستگی و پیوستگی حوادث ملموس می‌شود؟ - مخاطب نموداری از شخصیت‌شناسی‌های اینچنین برای موشکافی پیرنگ را ندارد و تسلسلی از رخدادها برای چپسستی پلات فیلم به وی معرفی نمی‌شود؛ مثلاً اگر بخواهیم از دل شخصیت‌ها پیرنگ را جستجو کنیم؛ می‌بینیم براساس هیچ مرام و منشی از دل اعتراض اجتماعی کارگران چنین اتفاقاتی نمی‌افتد؛ منصور با یک تعارف خشک و خالی از کار بیکار می‌شود؛ بدون هیچ ریشه‌ای

آر یا باقری: جدا از بلوفی که صاحب اثر به خودش و فیلمش نسبت داد و اذعان داشت که «نقد اساساً برای مخاطب است.. نه سازنده اثر» و اینچنین در برابر نقد مقاومت کرد، باید گفت «طلا» با واژه خوب و قوام یافته فاصله دارد و فیلم خیلی خوبی نیست. بارزترین دلیل این خوب نبودن هم عدم تعیین و تمرکز در فیلمنامه و سپس جای گشت آن به کارگردانی است.

